

OVER WANDELSTOKKEN GESPROKEN

We kennen toch nog het raadseltje dat men ons als kind voorlegde: wat loopt er 's morgens op vier benen, 's middags op twee en 's avonds op drie? Juist, de mens. Over dat derde been, dat hulpmiddel gaat dit artikeltje.

Het gebruik van een wandelstok is zo oud als de mens zelf. In een Franse grot vonden archeologen gefossiliseerde voetsporen met naast elke voetafdruk een kleine ronde indruk. Hoogstwaarschijnlijk die van een stok die onze voorouders gebruikten als hulpmiddel op moeilijk terrein of als wapen om zich te verdedigen. Gebruikt als verdedigingsmiddel en als steun op een moeilijk begaanbare weg of om vruchten van de bomen te slaan had de stok een meervoudig gebruik. Stilaan is men de stok gaan bewerken, deels met eigendomskenmerken, deels meer functioneel. We denken hierbij aan de grootte, de sterkte en de houtsoort. Later pronkte de bourgeoisie er met haar grandeur mee en de edellieden verwerkten er hun wapenschild in. In de handen van geestelijken en koningen werd het een machtssymbool: de staf van de bisschop en de scepter van gekroonde hoofden.

In de 17e eeuw wordt de wandelstok een echt modeverschijnsel, een soort van statussymbool. Iedereen die zich respecteerde bezat er minstens één. Bekende juweliers vervaardigden luxe wandelstokken uit kostbare houtsoorten en andere materialen. Ze waren vaak versierd met een zilveren of gouden handvat en met halfedelstenen ingelegd.

Vanaf de 18e eeuw krijgen de stokken meerdere toepassingen. Zo waren er wandelstokken met een sabel erin. In de 19e eeuw, toen Jan met de pet meneer de baron na-aapte, verschenen de meest onverwachte 'gadgets'. Men kan spreken van de hoogconjunctuur van de wandelstok. Allerlei materialen en talloze houtsoorten worden gebruikt. Buiten ijzer, koper, zilver en goud werd leder, glas, hoorn, ivoor en walvisbeen benut. Ook werden er gemaakt waarmee men absoluut geen steun had: een wandelstok vervaardigd van opgerold krantenpapier of van opeen gekleefde ringetjes.

De wandelstok had in sommige families ook een symbolische betekenis. Als een oude, doodzieke vader zijn stok doorgaf aan een van zijn kinderen betekende dit dat deze de verantwoordelijkheid over de familie kreeg. Voor velen een zware taak.

Een belangrijke toepassing van de wandelstok was de gevechtsstok. Sommige exemplaren waren echt gevaarlijk. Zo werd in 1882 de "duivelachtige" ontworpen, een stok die voorzien was van negen puntige stekels die in een oogwenk konden ingetrokken worden. In 1908 verscheen de "geduchte", een wandelstok met intrekbare haken. Het waren verschrikkelijke wapens.

Tijdens de Belle Epoque was het boksen in Frankrijk enorm populair. De boksemeesters gaven echter ook training in schermen met de wandelstok. Deze discipline stond zelfs op het programma van vele militaire academies. Omstreeks 1930 verdween hier de stok.

Men kan wandelstokken ook indelen volgens hun bestemming. Zo zijn er die speciaal voor rokers werden gemaakt, voorzien van aansteker, snuifdoos, tabak of sigaretten. Er waren er ook met wapens: een revolver, sabel, dolk of een gummiknuppel. Er werd een wandelstok gemaakt met een fluit voor de inhuldiging van de Eiffeltoren in 1889. Ook zijn er bestemd voor dames, stokken voorzien van parfum, poeder, een kam, een waaier. En voor de dorstigen waren er stokken met een drankreservoirtje. Sommige wandelstokken gingen generaties mee. Elke nieuwe bezitter gaf er een persoonlijk tintje aan. Zo vertegenwoordigen ze dan ook een stuk familiegeschiedenis en worden ze met veel zorg en liefde gekoesterd. Men vond combinaties in overvloed. Zo waren stokken met schrijfgierief te koop, met waterverf en penseel, met dobbelstenen, met aansteker en kaars. Zelfs een stok met verrekijker, een soort

'longue-vue', kwam op de markt. Ook verschenen er glazen wandelstokken die meestal van Belgische makelij waren. De vele glasblazerijen in Wallonië hebben fraaie exemplaren voortgebracht.

Enig in de wereld is de reglementaire wandelstok uit 1852 voor de Belgische brievenbestellers. Hij was gecombineerd met soort lange hooivork bestemd om de honden af te houden. Hij werd gebruikt tot in het begin van de 20e eeuw.

Na bijna een must te zijn geweest verdwijnt na 1930 de wandelstok stilaan uit het straatbeeld. Toch maakte men in het midden van vorige eeuw in Engeland nog nieuwe wandelstokken. Er werden lichtgevende stokken aangeboden voor slechtzienden en ook een radiowandelstok. Maar een heropleving kwam er niet. Men ziet de stok nog bij bejaarde personen. Ook de wandelaar zal vlug een stok zoeken om in bos en hei op een moeilijk pad wat steun te vinden.

Trekkers daarentegen zie echter steeds meer met de sportieve stokken (altijd twee) ter ontlasting van de kniegewrichten.

Bijgaande afbeeldingen van wandelstokken uit het bezit van het Museum voor Heem- en Oudheidkunde van Kontich zijn van de hand van onze eerste conservator, Joris Olyslaegers. Hij was zo een beetje het type van gentilhomme die met zwier door Kontich stapte, zijn wandelstok losjes in de hand.

Wil je enkele mooie exemplaren bezichtigen, dan kan je altijd terecht in het museum voor Heem- en Oudheidkunde, elke zondag van 14 tot 17 uur.

Herman T'Seyen